

Opgesteld door: Geke Klapwijk (antwoordspecialist Kennisrotonde) en Edith van Eck (kennismakelaar Kennisrotonde)

Vraagsteller: beleidsmedewerker schoolbestuur

Referentie: Kennisrotonde 2018. *Aan welke eisen moet worden voldaan bij de invulling van oudergesprekken en de inbedding daarvan in ouderbeleid?* (KR 305).

Januari 2018

Vraag

Aan welke eisen moet worden voldaan bij de invulling van oudergesprekken en de inbedding daarvan in ouderbeleid om te bereiken dat voor zowel ouders als voor de leerkracht verwachtingen zijn afgestemd en afspraken worden gedeeld?

Kort antwoord

Betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kinderen staat hoog op de agenda van zowel scholen als ouders. Scholen staan voor de taak dit om educatief partnerschap een goede invulling te geven. Basis daarvoor vormt een ouderbeleid waarin afspraken, procedures, overlegstructuren en verantwoordelijkheden duidelijk zijn. Daarnaast is het belangrijk dat er bereidheid is om die samenwerking aan te gaan met respect voor een ieders inbreng. Oudergesprekken blijken effectief wanneer er ruimte is voor uitwisseling, en sprake is van vertrouwen en een focus op onderwijsondersteunend gedrag. Gespreksprotocollen, reflectie en intervisie kunnen ondersteuning bieden en een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van de benodigde partnerschapsvaardigheden van leraren.

Toelichting antwoord

Belang van ouderbetrokkenheid en oudergesprekken

Ouders voelen zich in toenemende mate betrokken bij het onderwijs aan hun kinderen (Ule, Živoder & du Bois-Reymond, 2015; Vincent, 2017). Ouders zijn zich bewust van het belang van scholing en ontwikkeling van hun kind(eren). Zij hebben behoefte daarover contact te hebben met de leerkrachten, maar de ruimte daarvoor staat onder druk: leraren ervaren een hoge werkdruk door toegenomen ondersteuningsvragen van leerlingen, administratieve last en grote klassen (Ledoux, 2017).

Dat betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kind van belang is, wordt door onderzoek bevestigd (Bakker, Denessen, Dennissen & Oolbekkink-Marchand, 2013; Catro et al, 2015). Daarbij gaat het niet zozeer om de zichtbare betrokkenheid van ouders op school, maar veeleer om de thuisbetrokkenheid en het onderwijsondersteunend gedrag van ouders (Bakker et. al., 2013; Castro et. al., 2015). Gesprekken van leraren met ouders over de ondersteuning van hun kind zijn dan ook belangrijk (Bakker et al., 2013). Leraren blijken echter nogal eens stress te ervaren bij het voeren van die gesprekken (Deslandes, Barma & Morin, 2015; Stormont, Reinke, David & Goel, 2013) en hebben –mede daardoor– de neiging deze eenzijdig in te vullen met een nadruk op informatieoverdracht en niet op informatie-uitwisseling (o.a. Lemmer, 2012; Rechtsly & Christenson, 2012; Stefanski, Valli, Jacobson, 2016). Het goed voeren van gesprekken met ouders zodat een dialoog ontstaat met daarin een focus op onderwijsondersteunend gedrag thuis door ouders, is daarom ook een belangrijke aandachtspunt voor schoolorganisaties (Barr & Saltmarsh, 2014; Stefanski, Valli, Jacobson, 2016). Ondersteuning van leraren, door onder andere de directie, om die dialoog aan te gaan is daarbij essentieel (Barr & Saltmarsh, 2014).

Bevorderen van de kwaliteit van oudergesprekken

Uit meta-analyses komt naar voren, dat niet de hoeveelheid contact tussen leraren en ouders van belang is voor een goede relatie tussen leraren en ouders, maar veel meer de kwaliteit van het contact en de manier waarop gesprekken worden gevoerd. Subtiele componenten, zoals de toon, ervaren steun, verwachtingen ten opzichte van het kind, vertrouwen en begrip voor het verhaal van ouders, doen er meer toe (Jeynes, 2011; Santiago, Garbacz, Beattie, & Moore, 2016).

De houding van de leraar ten opzichte van ouders en ouderbetrokkenheid blijkt bepalend voor de kwaliteit van de relatie die kan ontstaan tussen leraren en ouders (Bakker et al., 2013; Van den Berg & Van Reekum, 2011; Hoover-Dempsey et al., 2002). Hoover-Dempsey et al. (2002) toonden aan dat respect hebben voor de verschillende perspectieven van leraren en ouders en het respecteren van de expertise van iedere betrokkene een belangrijke voorwaarde is om relaties tussen ouders en leraren te verbeteren. Tot slot geven Hoover-Dempsey et al. aan dat het plannen en voorbereiden van gesprekken en daarop reflecteren en feedback vragen bijdraagt aan een verbeterde dialoog tussen leraren en ouders. Een focus op de inhoud en de planning van de gesprekken, gecombineerd met reflectie en feedback, leidde in het programma 'Teachers involving parents' (TIP) tot meer begrip voor elkaar en tot een verbetering van de ervaren kwaliteit van de relatie door leraren en ouders. Leraren stonden meer open voor het perspectief van ouders en boden ruimte aan dat perspectief door ouders hierover te laten vertellen. Bovendien hadden leraren het gevoel meer invloed te kunnen uitoefenen op het contact met ouders en voelden ze zich competent(er) (McKenna & Millen, 2013).

Inbreng en afstemming realiseren

Om de ontwikkeling van de leerling, zowel op school als thuis, optimaal te kunnen ondersteunen is afstemming tussen leraren en ouders noodzakelijk (Bakker et al., 2013). Afstemmen vraagt om waardering voor ieders verhaal, dus van zowel de ouders, als de leraar, en eventueel de leerling (Cauffman & Van Dijk, 2013; Sanderson, 2017). De leraar faciliteert het gesprek, en moet zorg dragen voor een goede voorbereiding, en planning, en er moet ruimte zijn voor reflectie en feedback (Hoover-Dempsey et al., 2002; Ishimaru, 2014). Een concrete manier om dat vorm te geven is bijvoorbeeld met behulp van het [One Page Profile](#) (Sanderson, 2017) of van de methodiek van oplossingsgerichte gespreksvoering (Van Dijk, 2013).

Om de dialoog tussen de gesprekspartners te ondersteunen zodat afstemming kan plaatsvinden, hebben Broersen en Klapwijk (2017) een model ontwikkeld waarin aspecten die uit onderzoek naar voren komen als voorwaarden voor een goede communicatie tussen leraren en ouders zijn uitgewerkt (Hoover-Dempsey et al., 2002; McKenna & Millen, 2013; Sanderson, 2017; Van Dijk, 2013). Het komt er op neer dat in ieder gesprek de volgende onderwerpen centraal staan:

- het verhaal van alle betrokkenen over de leerling en wat men wil bereiken in de nabije toekomst;
- welke rol iedere betrokkene inneemt en hoe iedere betrokkene de rol van de anderen ziet;
- hoe verder gesproken of verder gewerkt wordt om doelen die gesteld zijn te bereiken, wie welke rol daarin heeft en wanneer opnieuw wordt afgestemd.

Op deze wijze kunnen de verschillende perspectieven, rollen en daarmee samenhangende expertise worden geëxpliciteerd, en ontstaat een dialoog waarin iedere betrokkene zich gehoord weet (Stefanski et al., 2016; Vincent, 2017). Het gespreksmodel van Broersen en Klapwijk wordt momenteel geëvalueerd.

Om zo'n gesprek te voeren is tijd en ruimte nodig om inbreng van alle betrokkenen en afstemming daarvan te realiseren. Een belangrijke succesvoorwaarde is ook dat alle betrokkenen zich vrij voelen om hun opvattingen naar voren te brengen (Deslandes et al., 2015; Stefanski et al., 2016). Dat betekent dat de leraar in gesprek met ouders vraagt wat volgens ouders belangrijk is in de schoolse ontwikkeling van hun kind (Cauffman & Van Dijk, 2013). Dat de leraar duidelijkheid geeft over de eigen rol, de doelen in de klas en met ouders uitwisselt hoe de leerling thuis kan worden ondersteund en welke mogelijkheden de ouders hebben om dit vorm te geven (Bakker et al., 2013). De school moet daarvoor de voorwaarden creëren in de vorm van

een breed gedragen ouderbeleid dat zich niet beperkt tot de oudergesprekken, maar betrekking heeft op de omgang met ouders in brede zin.

Ouderbeleid en het realiseren van educatief partnerschap

De manier waarop de contacten tussen leraren en ouders gedurende de schoolloopbaan van leerlingen zijn georganiseerd, heeft invloed op het gedrag van leraren en ouders en beïnvloedt ook de interactie die mogelijk is (Ishimaru, 2014). Voorwaarde voor een goede samenwerking tussen school en ouders is dat afspraken, procedures, overlegstructuren en verantwoordelijkheden duidelijk zijn: dat er een goede partnerschapsstructuur is. Dit vereist van scholen dat zij hun verwachtingen helder communiceren (zie ook Onderwijsraad, 2010). Dat betekent dat ouders goed weten wanneer en op welke manier er contact is of gelegd kan worden en dat er sprake is van effectieve informatievoorziening. Steeds meer onderwijsinstellingen maken bij de inschrijving van de leerling samen met de ouders een 'home school contract' op, waarin de wederzijdse verwachtingen op papier worden gezet. Dit contract wordt vervolgens op gezette tijden bijgesteld, afhankelijk van de ontwikkeling die de leerling doormaakt (Smit, Driessen, Sluiter & Brus, 2008). De Vries (<http://wij-leren.nl/startgesprek-ouderavond-tienminutengesprek-oudercontact.php>) pleit voor het maken van een communicatieplan op maat, waarin aan het begin van het schooljaar met elke ouder afspraken worden vastgelegd over de communicatie, hoe en wanneer. In zo'n 'startgesprek' is het ook belangrijk om rollen en verantwoordelijkheden vast te leggen (Pameijer, 2014; <http://wij-leren.nl/ouders-onderwijs.php>).

Naast aandacht voor de partnerschapsstructuur zijn partnerschapscultuur, -bereidheid en -vaardigheden relevante elementen van ouderbeleid gericht op het realiseren van educatief partnerschap. Om succesvol te functioneren als educatief partner is het belangrijk dat leraren positief en onbevooroordeeld staan tegenover de betrokkenheid van ouders bij school en bij het kind thuis, dat zij oog hebben voor verschillen tussen ouders, en dat zij beschikken over gespreksvaardigheden.

Wat betreft dit laatste, een handleiding biedt onvoldoende aanknopingspunten om de kwaliteit van oudergesprekken in termen van subtiele elementen zoals toon, ervaren steun en vertrouwen (Jeynes, 2011; Santiago, Garbacz, Beattie, & Moore, 2016) te versterken. Partnerschapsvaardigheden kunnen worden versterkt door expliciet aandacht te besteden aan de dialoog met ouders en daarop te reflecteren en feedback te geven (Stormont et al., 2013). Aandacht voor de ontwikkeling van die vaardigheden is met name belangrijk voor startende leraren; zij blijken zich slecht voorbereid voelen op het samenwerken met ouders. In de opleiding en in de stages komt de omgang met ouders onvoldoende aan bod (Gaikhorst, 2014; AOb, 2014; Ten Have et al, 2016). Voor meer onderzoek naar condities om tot effectieve samenwerking te komen (Smit et al, 2007; Epstein et al, 2009) verwijzen we naar <https://www.nro.nl/kennisrotondevragenopenrij/ouderbetrokkenheid/> en <https://www.nro.nl/kennisrotondevragenopenrij/schooladvies-en-educatief-partnerschap/>.

Partnerschap en oudertevredenheid

Om een goede partnerschapscultuur te realiseren is het belangrijk om als school en als team expliciet te maken wat mogelijk en wenselijk is op het gebied van informeel en formeel contact tussen leraren en ouders en wat de posities van de leraren en de ouders zijn (Deslandes et al., 2015). Scholen lijken sterk gericht op het realiseren van oudertevredenheid (Dulmers, 2015). Deze gerichtheid zet ouders in de positie van klant en geeft hen daarmee meer macht (Deslandes et al., 2015). De vraag is, of ouders daarbij gebaat zijn. Uitgangspunt moet zijn een goede relatie waarin ouders en leraren een duidelijke plaats innemen op basis van de verschillende rollen die ze vervullen en hun expertise, en in dialoog met elkaar beslissen wat goed is voor de ontwikkeling van het kind (Stefanski et al, 2016; Epstein, 2011; Mahmood, 2013). Uiteraard zal een goede relatie tussen leraren en ouders samenhangen met de tevredenheid van ouders (Ishimaru, 2014; McKenna & Millen, 2013), maar dat moet niet primair het doel zijn van wat de school organiseert in het kader van

ouderbetrokkenheid. De onderwijskundige taak van de school, de afwegingen die in dat kader worden gemaakt en een goede afstemming daarover met ouders hebben prioriteit (Biesta, 2015).

Geraadpleegde bronnen

- Adams, K.S., Christenson, S.L. (2000). Trust and the Family–School Relationship Examination of Parent–Teacher Differences in Elementary and Secondary Grades. *Journal of School Psychology, 38* (5), 477-497.
- Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij vervullen*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Barr, J., Saltmarsh, S. (2014). 'It all comes down to the leadership': The role of the school principal in fostering parent-school engagement'. *Educational Management Administration & Leadership, 42* (4), 491-505.
- Biesta, G. (2015). Teaching, teacher education, and the humanities: Reconsidering education as a geisteswetenschap. *Educational Theory, 65* (6), 665-679. Ontleend aan <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/edth.12141/full>
- Bokdam, J., Tom, M., Berger, J., Smit, F., Van Rens, C. (2014). *Monitor Ouderbetrokkenheid PO, VO en MBO. Derde meting 2014, trends in beeld*. Zoetermeer: Panteia.
- Broersen, A., Klapwijk, G. (2017). Sociale veiligheid vanuit de positioneringstheorie: een ruimer perspectief voor gesprekken op school. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 56*, 73-88.
- Castro, M., Expósito-Casas, E., López-Martín, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., Gaviria, J. L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review, 14*, 33-46.
- Cauffman, L., & Van Dijk, D. J. (2013) *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma uitgeverij.
- Deslandes, R., Barma, S., Morin, L. (2015). Understanding complex relationships between teachers and parents. *International Journal about Parents in Education, 9* (1), 131-144.
- Dulmers, P. (2015) Klantgerichtheid en oudertevredenheid <https://wij-leren.nl/enquete-onderzoek.php>
- Dick J. van Dijk, (2013). *De taal van oplossingen: een empirisch begrippenkader voor oplossingsgerichte interactie*. Dissertatie. Ontleend aan <http://dickjvandijk.nl/>
- Epstein, J.L. (2011). *School, Family and Community Partnerships. Preparing Educators and Improving Schools*. Boulder: Westview Press.
- Epstein, J. L., Sanders, M. G., Sheldon, S. B., et al. (2009). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action (3rd edition)*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Gaikhorst, L. (2014). *Supporting beginning teachers in urban environments*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

- Have, E. ten, Kassenberg, A., & Logtenberg, R. (2016). De ervaringen van beginnende en ervaren leerkrachten in het contact met ouders. *Pedagogiek : wetenschappelijk forum voor opvoeding, onderwijs en vorming*, 36(3), 227-244. DOI: [10.5117/PED2016.3.HAVE](https://doi.org/10.5117/PED2016.3.HAVE)
- Hoover-Dempsey, K.V., Walker, J.M.T., Jones, K.P., Reed, R.P. (2002). Teachers Involving Parents (TIP): results of an in-service teacher education program for enhancing parental involvement. *Teaching and Teacher Education*, 18, 843-867.
- Jeynes, W.H. (2011). Parental Involvement Research: Moving to the Next Level. *The School Community Journal*, 21(1), 9-18.
- Ledoux, G. (2017) *Stand van zaken evaluatie passend onderwijs. Deel 3: Wat betekent passend onderwijs tot nu toe voor leraren en ouders?* Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Lemmer, E.M. (2012). Who's doing the talking? Teacher and parent experiences of parent-teacher conferences. *South African Journal of Education*, 32, 83-96.
- McKenna, M.K. & Millen, J. (2013). Look! Listen! Learn! Parent Narratives and Grounded Theory Models of Parent Voice, Presence, and Engagement in K–12 Education. *School Community Journal*, 23 (1), 9-48
Ontleend aan: <http://www.adi.org/journal/2013ss/McKennaMillenSpring2013.pdf>
- Onderwijsraad (2010). *Ouders als partners*. Den Haag: Onderwijsraad
- Rechsly, A.L. & Christenson, S.L. (2012). Moving From "Context Matters" to Engaged Partnerships With Families'. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 22, 62-78.
- Rodriguez, R.J., Blatz, E.T., Elbaum, B. (2014). Parents' Views of Schools' Involvement Efforts', *Exceptional Children*, 81(1), 79–95. DOI: 10.1177/0014402914532232
- Sanderson, H. (z.d.). *One page profiles*. Ontleend aan: <http://helensandersonassociates.co.uk/person-centred-practice/one-page-profiles/>
- Santiago, R. T., Garbacz, S. A., Beattie, T., & Moore, C. L. (2016). Parent-teacher relationships in elementary school: an examination of parent-teacher trust. *Psychology in the Schools*, 53, 1003–1017.
Doi:10.1002/pits.21971
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., & Brus, J. (2007). *Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en – participatie op scholen met veel en weinig achter-standsleerlingen*. Nijmegen: ITS.
- Stefanski, A., Valli, L., Jacobson, R. (2016). Beyond Involvement and Engagement: The Role of the Family in School–Community Partnerships'. *School Community Journal*, 26 (2), 135-160 Ontleend aan: <http://www.schoolcommunitynetwork.org/SCJ.aspx>
- Stormont, M., Herman, K.C., Reinke, W.M., David, K.B. and Goel, N. (2013). Latent Profile Analysis of Teacher Perceptions of Parent Contact and Comfort. *School Psychology Quarterly*, 28 (3), 195-209.

Ule, M., Živoder, A., & Du Bois-Reymond, M. (2015). 'Simply the best for my children': patterns of parental involvement in education. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 28 (3), 329-348. DOI: 10.1080/09518398.2014.987852

Vincent, C. (2017). 'The children have only got one education and you have to make sure it's a good one': parenting and parent-school relations in a neoliberal age'. *Gender and Education*, 29 (5), 541-557, DOI: 10.1080/09540253.2016.1274387

Meer weten?

<https://www.nro.nl/kennisrotondevragenopeenrij/ouderbetrokkenheid/>

<https://www.nro.nl/kennisrotondevragenopeenrij/schooladvies-en-educatief-partnerschap/>

<http://wij-leren.nl/startgesprek-ouderavond-tienminutengesprek-oudercontact.php>

<http://wij-leren.nl/ouders-onderwijs.php>

Onderwijssector

po

Trefwoorden

educatief partnerschap, ouderbeleid, ouderbetrokkenheid, tienminutengesprekken, oudertevredenheid